

# Bàn về Sáng kiến An ninh toàn cầu của Trung Quốc

Tạ Phú Vinh\*, Nguyễn Xuân Cường\*\*

Nhận ngày 5 tháng 8 năm 2022. Chấp nhận đăng ngày 20 tháng 9 năm 2022.

**Tóm tắt:** Tại Hội nghị thường niên Diễn đàn Bắc Ngao năm 2022, Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình đã nêu Sáng kiến An ninh toàn cầu (GSI). GSI được đưa ra trong bối cảnh căng thẳng quốc tế gia tăng sau cuộc xung đột của Nga và Ukraine, Mỹ và đồng minh gia tăng cạnh tranh và sức ép đối với Trung Quốc. Sự xuất hiện của GSI nằm trong chủ trương điều chỉnh quan điểm về an ninh quốc gia Trung Quốc trong bối cảnh mới. GSI được cho là sáng kiến của Tập Cận Bình, coi là “giải pháp Trung Quốc” ứng phó với vấn đề an ninh mới và là động thái của Trung Quốc nhằm đối phó với sức ép toàn diện ngày một gia tăng từ Mỹ và phương Tây. GSI đang đặt ra nhiều thách thức đối với thế giới, khu vực và Việt Nam. Những thách thức nêu trên đòi hỏi Việt Nam cần nhận diện, đánh giá, dự báo, ứng xử và hóa giải.

**Từ khóa:** GSI, an ninh, Trung Quốc.

**Phân loại ngành:** Chính trị học

**Abstract:** At the 2022 Boao Forum for Asia Annual Meeting, Chinese President Xi Jinping raised the Global Security Initiative (GSI). The GSI comes amid rising international tensions following the conflict between Russia and Ukraine, increased competition and pressure on China by the US and its allies. The emergence of GSI is in the policy of adjusting China's view of national security in the new context. GSI is said to be Xi Jinping's initiative, considered the “Chinese solution” to deal with the new security problem, and is China's move to deal with increasing comprehensive pressure from the US and the Western world. GSI is posing a number of challenges to the world, the region and Vietnam. The challenges mentioned above require Vietnam to identify, evaluate, forecast, react, and neutralize.

**Keywords:** GSI, security, China.

**Subject classification:** Politics

## 1. Mở đầu

Sáng kiến An ninh toàn cầu được Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình đề xuất vào tháng 4/2022, được coi là bước tiến chiến lược tiếp theo của Trung Quốc, tiếp nối Sáng kiến “Vành đai và Con đường” (công bố năm 2013), “cộng đồng chung vận mệnh nhân loại” (được Hồ Cẩm Đào đề xuất năm 2007 và được Tập Cận Bình thúc đẩy vào năm 2013), Sáng kiến Phát triển Toàn cầu (công bố năm 2021) nhằm từng bước gia tăng ảnh hưởng, khẳng định vị thế của Trung Quốc trên trường quốc tế. Ngoài việc nội dung còn mơ hồ chưa đưa ra được nội hàm cụ thể mà mới chủ yếu dựa vào “6 điều kiên trì” trong phát biểu của ông Tập Cận Bình, GSI còn khiến dư luận quốc tế lo ngại vì đã công khai ủng hộ nguyên tắc “an ninh không thể chia cắt”, vốn được Nga sử dụng để giải thích cho hành động của Nga tại Ukraine. Trong bối cảnh tình hình thế giới, khu vực đang có những biến đổi nhanh chóng và phức tạp như hiện nay, nghiên cứu GSI là một trong những yêu cầu cấp thiết, làm cơ sở cho việc hoạch định chính sách, xác định đối sách của Đảng và Nhà nước ta trong thời gian tới. Bài viết này<sup>1</sup> phân tích bối cảnh, mục đích và nội dung chính của GSI; Thực trạng, phương hướng triển khai và triển vọng của GSI; Các thách thức đặt ra đối với thế giới, khu vực và hàm ý cho Việt Nam.

\*,\*\* Viện Nghiên cứu Trung Quốc, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

Email: xuancuong@vnics.org.vn

<sup>1</sup> Nghiên cứu này được tài trợ bởi Quỹ Phát triển khoa học và công nghệ Quốc gia (NAFOSTED) trong đề tài mã số 506.01-2019.03.

## 2. Bối cảnh, mục đích và nội dung chính của Sáng kiến An ninh toàn cầu

### 2.1. Bối cảnh

Sáng kiến An ninh toàn cầu được đưa ra trong bối cảnh căng thẳng quốc tế gia tăng sau cuộc xung đột của Nga và Ukraine, Mỹ và đồng minh gia tăng cạnh tranh và sức ép đối với Trung Quốc. Đồng thời, thế giới đang đối mặt với một cuộc khủng hoảng nhiều mặt: các nền kinh tế lớn vẫn đang vật lộn với những hậu quả về y tế, dịch bệnh Covid-19, đặc biệt là những hệ quả do xung đột Nga - Ukraine, khiến giá cả hàng hóa tăng cao và gây ra những lo ngại toàn cầu về năng lượng và an ninh lương thực. Ukraine, cùng với Yemen, Afghanistan và miền Bắc Ethiopia đang trở thành những điểm nóng khủng hoảng nhân đạo do tình hình xung đột.

Lý giải về sự ra đời của GSI, Thứ trưởng Ngoại giao Trung Quốc Lạc Ngọc Thành (Le Yucheng, 2022) lấy dẫn chứng từ hai vấn đề: (1) Việc “sử dụng bừa bãi các biện pháp trừng phạt đơn phương” chống lại Nga đã biến một cuộc khủng hoảng cấp khu vực lan ra thành một cuộc khủng hoảng toàn cầu”, đòi hỏi cần có cách tiếp cận an ninh mới; (2) Sự trở dậy của các nhóm dân tộc cực đoan, đặc biệt là sau khi Taliban nắm quyền tại Afghanistan hồi tháng 08/2021 có nguy cơ tràn sang khu vực Tân Cương của Trung Quốc và các khu vực ngoại vi phía Tây. Các nhà lãnh đạo Trung Quốc đã liên tục nhấn mạnh mối đe dọa từ hai vấn đề trên tại hàng loạt các diễn đàn an ninh khu vực như: Hội nghị về các biện pháp tương tác và xây dựng lòng tin ở châu Á (CICA) và hội nghị của Tổ chức Hợp tác Thượng Hải (SCO).

### 2.2. Mục đích

- *Sự xuất hiện của GSI nằm trong chủ trương điều chỉnh quan điểm về an ninh quốc gia Trung Quốc trong bối cảnh mới.*

Đứng trước những biến động lớn và thay đổi nhanh chóng của tình hình quốc tế, Trung Quốc cũng liên tục có sự điều chỉnh về quan điểm an ninh quốc gia. Tiếp nối các quan điểm an ninh từ các thế hệ lãnh đạo trước (quan điểm “an ninh truyền thống” thời Mao Trạch Đông, “an ninh tổng hợp” thời kỳ Đặng Tiểu Bình, “an ninh mới” thời Giang Trạch Dân và “an ninh hài hòa” thời Hồ Cẩm Đào), Tập Cận Bình đã đề xuất “quan điểm an ninh quốc gia tổng thể”, kết hợp với “cộng đồng chung vận mệnh nhân loại” và triệt để quảng bá các khái niệm an ninh mới này từ khi lên nắm quyền (năm 2012). Tuy nhiên, trong bối cảnh ông Tập Cận Bình nhiều khả năng sẽ tiếp tục liên nhiệm tại Đại hội XX sắp tới, Trung Quốc cần có một quan điểm an ninh mới, tương thích với giai đoạn phát triển mới, trong đó, Trung Quốc cần tham gia mạnh mẽ hơn vào những “sân chơi toàn cầu” bao gồm lĩnh vực an ninh toàn cầu. Điều này buộc Trung Quốc cần phải tiếp tục điều chỉnh, bổ sung quan điểm an ninh của mình. Vì vậy, GSI được coi là sự điều chỉnh, bổ sung mang tính kế thừa, tiếp nối các quan điểm an ninh được Tập Cận Bình đưa ra trước đó.

- *Đề xuất “giải pháp Trung Quốc” ứng phó với vấn đề an ninh mới.*

Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình trong bài phát biểu tại Diễn đàn Bắc Ngao (Mạng Chính phủ Trung Quốc, 2022) cảnh báo rằng, các chiến thuật “tách rời” kinh tế và gây sức ép lên nền kinh tế như cắt đứt chuỗi cung ứng mà các nước đã thực hiện trong thời gian qua sẽ gây những hệ lụy xấu, tác động tiêu cực đến lĩnh vực an ninh toàn cầu. Từ đó, Tập Cận Bình đề xuất GSI như là một giải pháp nhằm thúc đẩy an ninh cho tất cả người dân trên thế giới, trong đó đề cao nguyên tắc “an ninh không thể chia cắt, xây dựng một kiến trúc an ninh cân bằng, hiệu quả và bền vững, đồng thời phản đối việc xây dựng an ninh quốc gia trên cơ sở gây mất an ninh ở các nước khác”.

Truyền thông và ngoại giao Trung Quốc cũng nỗ lực quảng bá GSI như một “giải pháp của Trung Quốc đối với các thách thức an ninh quốc tế” (梅秀庭, 2022) giúp giải quyết các các điểm nóng về an ninh khu vực, các vấn đề an ninh truyền thống và an ninh phi truyền thống, chống lại chủ nghĩa

đơn phương, chủ nghĩa bá quyền và chính trị cường quyền, sự thiếu hụt lòng tin, thiếu hụt hòa bình. Theo Ngoại trưởng Trung Quốc Vương Nghị, “giải pháp của Trung Quốc” trái ngược hoàn toàn với “một số quốc gia” (ám chỉ Mỹ) đã và đang bám vào tư duy Chiến tranh Lạnh và phá hoại trật tự an ninh quốc tế (Wang Yi, 2022). Theo đó, GSI được Trung Quốc kỳ vọng sẽ cung cấp một lộ trình và khuôn khổ ý thức hệ cho tham vọng của Trung Quốc nhằm tái định hình trật tự quốc tế, được Trung Quốc sử dụng để tìm kiếm sự ủng hộ của quốc tế và giải thích vị thế của mình trong bối cảnh căng thẳng địa chính trị gia tăng trên quy mô toàn cầu.

- Là động thái của Trung Quốc nhằm đối phó với sức ép toàn diện ngày một gia tăng từ Mỹ và phương Tây.

Thời gian qua, truyền thông và lãnh đạo Trung Quốc thường xuyên miêu tả mối liên kết hợp tác giữa Mỹ và đồng minh về mặt an ninh là những hành động khiêu khích Trung Quốc. Một mặt, Trung Quốc bày tỏ thái độ quan ngại về vấn đề an ninh đối với các nước. Mặt khác, Trung Quốc cũng triển khai những toan tính, thành lập những liên minh của riêng mình để chống lại Mỹ và phương Tây, thông qua Sáng kiến “Vành đai và Con đường” (BRI), Hiệp định đối tác kinh tế toàn diện khu vực (RCEP), Sáng kiến phát triển toàn cầu (GDI)...

Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Mỹ Ned Price tuyên bố, “với việc thừa nhận nguyên tắc “an ninh không thể chia cắt”, có vẻ GSI của Trung Quốc đang muốn lặp lại các phát biểu của Nga” (Kevin Yao, Yew Lun Tian, 2022). Thực tế, Trung Quốc đang cố gắng đưa ra một khuôn khổ hợp tác với phạm vi rộng lớn, mơ hồ mà các nước khó có thể phản đối (do không có những nội dung rõ ràng, thể hiện đặc biệt nhắm vào một nước nhất định). Với “khuôn khổ” rộng như vậy, GSI có thể thu hút được sự tham gia (hoặc ít nhất là không phản đối) của nhiều nước. Sau khi đã tập hợp được lực lượng, Trung Quốc có thể cân nhắc đưa vào thêm các quy tắc, luật chơi mới đủ để hình thành một “mặt trận an ninh” mới chống lại Mỹ và phương Tây.

### 2.3. Nội dung của Sáng kiến An ninh toàn cầu

Cho đến đầu tháng 8/2022, phía Trung Quốc vẫn chưa đưa ra được bất kỳ khái niệm cụ thể, giải thích một cách đầy đủ về GSI. Mọi vấn đề liên quan đến nội dung GSI chỉ có thể căn cứ vào thông tin do truyền thông chính thống Trung Quốc đăng tải, trích dẫn từ phát biểu của ông Tập Cận Bình tại Diễn đàn Bắc Ngao (ngày 21/04/2022) với điểm nhấn là “6 điều kiên trì” (Mạng Chính phủ Trung Quốc, 2022). Cụ thể: (1) Kiên trì khái niệm an ninh chung, toàn diện, hợp tác và bền vững là nguyên tắc chỉ đạo để duy trì hiệu quả an ninh và hòa bình thế giới; (2) Kiên trì tôn trọng chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ của tất cả các nước, không can thiệp vào công việc nội bộ của các nước khác, tôn trọng con đường phát triển và hệ thống xã hội do nhân dân các nước độc lập lựa chọn; (3) Kiên trì tuân thủ mục đích và nguyên tắc của Hiến chương Liên Hợp Quốc, từ bỏ tư duy Chiến tranh Lạnh, phản đối chủ nghĩa đơn phương và kiểm chế chính trị khối và đối đầu phe nhóm; (4) Kiên trì các mối quan tâm hợp lý về an ninh của tất cả các quốc gia và duy trì nguyên tắc an ninh không phân biệt, xây dựng một cấu trúc an ninh cân bằng, hiệu quả và bền vững, phản đối việc thiết lập an ninh quốc gia trên cơ sở là sự bất ổn của các nước khác; (5) Kiên trì giải quyết hòa bình những khác biệt và tranh chấp giữa các nước thông qua đối thoại và tham vấn, đồng thời ủng hộ mọi nỗ lực có lợi cho việc giải quyết hòa bình các cuộc khủng hoảng; không tham gia vào các tiêu chuẩn kép, phản đối việc lạm dụng các chế tài trừng phạt đơn phương như những “cánh tay quyền lực nói dài”; (6) Kiên trì việc phối hợp đảm bảo an ninh truyền thông và an ninh phi truyền thông, đồng thời cùng giải quyết các tranh chấp khu vực và các vấn đề toàn cầu như chủ nghĩa khủng bố, biến đổi khí hậu, an ninh mạng và an ninh sinh học.

Nguyên tắc “an ninh không thể chia cắt”. Điều đáng chú ý nhất trong GSI và cũng được dư luận quan tâm thảo luận nhiều nhất chính là việc Tập Cận Bình lần đầu tiên công khai đề cập nguyên tắc

“an ninh không thể chia cắt” (安全不可分割). Thuật ngữ “an ninh không thể chia cắt” (undivided security) xuất hiện trong trong thời kỳ Chiến tranh Lạnh, được đưa vào Tuyên bố Helsinki năm 1975 (Hiệp định đặt ra các quy tắc cơ bản cho sự tương tác giữa hai khối đối kháng vào thời điểm đó là Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây Dương (NATO) của phương Tây và khối Warszawa bao gồm Liên Xô và một số quốc gia vệ tinh). Khái niệm này hiểu chung là an ninh của bất kỳ quốc gia nào cũng không thể tách rời khỏi an ninh của các quốc gia khác trong cùng khu vực (Helsinki Declaration, 1975). Hiến chương Paris năm 1990 về một châu Âu mới và an ninh châu lục đã tuyên bố “an ninh là không thể chia cắt và an ninh của mọi quốc gia tham gia không thể tách rời với an ninh của tất cả các quốc gia khác”. Những tranh cãi hiện nay giữa Nga và phương Tây xuất phát từ việc mỗi bên hiểu “an ninh không thể chia cắt” theo các cách khác nhau. Phía Nga diễn giải thuật ngữ trên thành bất kỳ sự mở rộng nào của NATO ảnh hưởng đến “lợi ích an ninh cốt lõi” của Nga đều phải được thực hiện với sự đồng ý của Nga. Nếu không, Nga sẽ có hành động để ngăn chặn các kế hoạch đó thành hiện thực. Các nước vệ tinh hoặc từng thuộc Liên Xô thì lại có suy nghĩ khác. Họ cho rằng, nguyên tắc này có nghĩa là được tự do lựa chọn tham gia các khối an ninh và có toàn quyền trong việc đó với tư cách là một quốc gia có chủ quyền. Nước Nga dưới thời Tổng thống Vladimir Putin đã tìm cách tạo ra một phạm vi ảnh hưởng xung quanh trong khi NATO tiếp tục mở rộng về phía Đông và thiết lập các căn cứ ở những nước Baltic hay Ba Lan và triển khai luân phiên binh lính cùng với khí tài quân sự. Tổng thống Putin đã sử dụng nguyên tắc “an ninh không thể chia cắt” để biện minh cho hành động của Nga tại Ukraine. Ông Putin yêu cầu an ninh toàn cầu phải được xem xét một cách tổng thể; lập luận rằng, nếu hành động của một quốc gia này đe dọa đến an ninh của quốc gia khác, thì đây là hành vi vi phạm nguyên tắc “an ninh không thể chia cắt”.

Việc GSI tiếp tục nhấn mạnh nguyên tắc “an ninh không thể chia cắt” cho thấy, nhiều khả năng Nga và Trung Quốc đang có chung quan điểm rằng, các cơ chế hợp tác quốc phòng và an ninh do Mỹ và phương Tây đang chủ trương, phát triển như NATO, Nhóm Bộ tứ (QUAD) và Thỏa thuận An ninh 3 bên (AUKUS) đang làm mất ổn định khu vực và đe dọa an ninh của thế giới. Việc NATO liên tục mở rộng về phía Đông đã đe dọa an ninh của Nga nên để ngăn chặn mối đe dọa an ninh này, Nga buộc phải tiến hành hoạt động quân sự đặc biệt tại Ukraine. Tương tự, Trung Quốc có thể viện lý do QUAD và AUKUS tạo thành mối đe dọa an ninh đối với Trung Quốc, buộc nước này phải cân nhắc đến các bước đi đảm bảo an ninh của bản thân, bằng cách đẩy nhanh tiến trình thu hồi Đài Loan cùng với các hoạt động khẳng định chủ quyền ở các vùng biển, biên giới có tranh chấp với nước ngoài.

### **3. Thực trạng, phương hướng triển khai và triển vọng của Sáng kiến An ninh toàn cầu**

#### *3.1. Thực trạng triển khai Sáng kiến An ninh toàn cầu*

Trước mắt, GSI đã nhận được sự ủng hộ nhất định từ một số nước trên thế giới. Ngày 19/05/2022, tại Hội nghị Ngoại trưởng của Nhóm các nền kinh tế lớn mới nổi (BRICS), ông Tập Cận Bình đã liệt kê những lợi ích mà GSI có thể đem lại cho cộng đồng BRICS, đồng thời kêu gọi các thành viên BRICS khác (Brazil, Nga, Ấn Độ và Nam Phi) “tăng cường sự tin cậy chính trị lẫn nhau và hợp tác an ninh, tính đến lợi ích và mối quan tâm cốt lõi của nhau, tôn trọng chủ quyền, lợi ích an ninh và phát triển của nhau, chống lại bá quyền và sức mạnh chính trị, từ bỏ Chiến tranh Lạnh và ‘tâm lý khối’, cùng nhau xây dựng một cộng đồng toàn cầu để đảm bảo mọi người được an toàn” (K J M Varma, 2022). Theo sau Nga, Triều Tiên, Uruguay, Nicaragua, Cuba, Pakistan, Indonesia và Syria đã tuyên bố ủng hộ GSI.

Thời gian tới, GSI có khả năng sẽ nhận được sự ủng hộ từ khu vực châu Phi, bởi khái niệm “an ninh không thể chia cắt” phù hợp với ý tưởng của chính quyền một số nước châu Phi hiện nay. Hơn nữa, một số quốc gia châu Phi có thể coi việc tham gia GSI giống như tham gia BRI, là cơ hội để các nước này tăng thêm tầm ảnh hưởng trong các vấn đề toàn cầu.

Thực tế, GSI có mối liên hệ mật thiết với các chiến lược đã được Trung Quốc đề xuất và triển khai trước đó như BRI, GDI, “cộng đồng chung vận mệnh”. Trong đó, BRI và “cộng đồng chung vận mệnh” đóng vai trò hỗ trợ thúc đẩy mở rộng tầm nhìn của Trung Quốc về quản trị toàn cầu về kinh tế và chính trị (David Arase, 2022). Trên cơ sở đó, GDI là bước tiếp theo của Trung Quốc trong nỗ lực mở rộng ảnh hưởng của mình trên phạm vi toàn cầu thông qua chiêu bài thúc đẩy sự phát triển của các quốc gia, các cơ chế hợp tác quốc tế, khu vực và toàn cầu, kêu gọi cộng đồng quốc tế đẩy nhanh việc thực hiện Chương trình Nghị sự năm 2030 về phát triển bền vững. Sau khi hình thành được chỗ dựa về kinh tế (BRI), chính trị (cộng đồng chung vận mệnh nhân loại), mở rộng cơ chế hợp tác vì mục tiêu phát triển chung (GDI), GSI tiếp nối các chiến lược trên để Trung Quốc “đặt một chân” vào lĩnh vực an ninh toàn cầu, đồng thời thách thức hệ thống an ninh cũ lấy Mỹ làm trung tâm. Điểm mới ở GSI là việc thúc đẩy một cộng đồng an ninh lấy Trung Quốc làm trung tâm và áp lực mới của Trung Quốc đối với các đối tác BRI tham gia cuộc chạy đua liên minh/ hợp tác quân sự của Trung Quốc để chống lại “chủ nghĩa bá quyền” của Mỹ.

### 3.2. Phương hướng triển khai Sáng kiến An ninh toàn cầu

Thời gian tới, Chính phủ Trung Quốc dự kiến sẽ tiếp tục đẩy mạnh vai trò hiện có của mình trong việc giải quyết các sự vụ, vấn đề, điểm nóng trên toàn cầu có liên quan đến lĩnh vực an ninh (徐步, 陈文兵, 2022). Cụ thể:

- Về vấn đề Ukraine, Trung Quốc sẽ đưa ra các đánh giá độc lập dựa trên cơ sở thực tế của vấn đề và thúc giục Nga và Ukraine giải quyết vấn đề thông qua đàm phán.

- Về vấn đề Bán đảo Triều Tiên, Trung Quốc sẽ “nêu cao thái độ trách nhiệm”, tuân thủ đề xuất phi hạt nhân hóa, duy trì hòa bình và ổn định trên bán đảo, tuân thủ cách tiếp cận “hai chiều” để giải quyết những quan ngại hợp lý của tất cả các bên một cách cân bằng, kêu gọi Mỹ thực hiện các biện pháp thiết thực để giải quyết các mối quan ngại hợp lý của Cộng hòa Dân chủ Nhân dân (CHDCND) Triều Tiên.

- Về vấn đề Trung Đông, Trung Quốc sẽ tiếp tục thúc đẩy “Sáng kiến 5 điểm” nhằm đạt được an ninh và ổn định ở Trung Đông, “đề xuất 4 điểm” về giải quyết chính trị vấn đề Syria và “cách tiếp cận 3 điểm” để giải quyết căng thẳng Palestine - Israel. Đối với Afghanistan, Trung Quốc sẽ tiếp tục thực hiện điều phối quốc tế và đóng vai trò xây dựng trong việc chuyển đổi tình hình ở Afghanistan một cách suôn sẻ.

- Về vấn đề chống khủng bố và tội phạm có tổ chức xuyên quốc gia, Trung Quốc sẽ tiếp tục thúc đẩy SCO đi đầu trong việc chống “ba thế lực xấu” (chủ nghĩa khủng bố, chủ nghĩa dân tộc cực đoan và chủ nghĩa ly khai). Trung Quốc kiên quyết kiềm chế sự lan rộng của tệ nạn buôn lậu ma túy, tội phạm mạng và tội phạm có tổ chức xuyên quốc gia.

- Đối với cuộc chiến chống dịch Covid-19, Trung Quốc sẽ tiếp tục đi đầu trong hợp tác chống dịch quốc tế, cam kết đầu tiên đưa vắc xin mới lên thành sản phẩm công cộng toàn cầu, tham gia thảo luận với tất cả các bên về kế hoạch phòng chống dịch, đồng thời kêu gọi tất cả các nước cùng hợp tác để thúc đẩy việc xây dựng một cộng đồng vì sức khỏe con người.

- Về vấn đề biến đổi khí hậu, Trung Quốc sẽ thực hiện Thỏa thuận Paris về biến đổi khí hậu, tuyên bố sẽ phấn đấu đạt mức cao nhất về phát thải CO<sub>2</sub> vào năm 2030 và phấn đấu đạt được mức độ trung hòa carbon vào năm 2060.

- Về vấn đề an ninh mạng, Trung Quốc sẽ tiếp tục thúc đẩy Sáng kiến bảo mật dữ liệu toàn cầu nhằm cung cấp các giải pháp của Trung Quốc về quản trị kỹ thuật số toàn cầu; kêu gọi các nước cùng nhau xây dựng “cộng đồng chung vận mệnh trên không gian mạng”.

- Trong các hoạt động của Liên Hợp Quốc, Trung Quốc sẽ tiếp tục cử nhân sự tham gia vào các hoạt động gìn giữ hòa bình của Liên Hợp Quốc.

- *Vấn đề hai bờ eo biển Đài Loan*. Tháng 10/2021, Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình tuyên bố sẽ giành được “sự thống nhất hòa bình” với Đài Loan, và không đề cập trực tiếp đến việc sử dụng vũ lực (Vương Dương, 2021). Điều này phù hợp với nội dung “6 điều kiên trì” được nêu ra trong bài phát biểu của ông Tập Cận Bình về GSI. Tuy nhiên, trong bối cảnh căng thẳng hai bờ eo biển Đài Loan có dấu hiệu gia tăng sau chuyến thăm của Chủ tịch Hạ viện Mỹ Nancy Pelosi (ngày 02-03/08/2022), Trung Quốc dường như đã có sự điều chỉnh chính sách về vấn đề Đài Loan. Cụ thể, Sách trắng *Vấn đề Đài Loan và sự nghiệp thống nhất Trung Quốc thời đại mới* do Quốc vụ viện Trung Quốc phát hành ngày 10/08/2022 đã xác định, ngoài biện pháp thống nhất bằng hòa bình, các biện pháp “phi hòa bình” sẽ là biện pháp cuối cùng được Trung Quốc sử dụng trong tình huống “bất đắc dĩ”; chuẩn bị các phương thức “phi hòa bình và mọi biện pháp cần thiết” để chống lại lực lượng “Đài Loan độc lập” và sự can thiệp từ bên ngoài (Tân Hoa xã, 2022).

### 3.3. Triển vọng của Sáng kiến An ninh toàn cầu

GSI khó có thể phát triển lớn mạnh trong thời gian ngắn sắp tới bởi hai nguyên nhân: (1) GSI không phù hợp với các cơ cấu an ninh mà Trung Quốc và các nước đối tác đang đề xướng như Tổ chức Hiệp ước an ninh tập thể (CSTO) và Tổ chức Hợp tác Thượng Hải (SCO). Bởi nếu xét từ “nguyên tắc an ninh không thể chia cắt” do Nga chủ trương thì bản thân CSTO và SCO cũng sẽ tạo ra mối đe dọa an ninh ở các quốc gia xung quanh họ. Tuy nhiên, không có quốc gia nào xung quanh các tổ chức này cố gắng thực hiện một “hành động quân sự đặc biệt” như Nga đã làm với Ukraine khi cảm thấy CSTO hoặc SCO gây ra nguy cơ an ninh ngày càng tăng đối với họ. Nếu “nguyên tắc an ninh không thể chia cắt” của Nga trong quan hệ với phương Tây là đúng, thì ngày nay, Ukraine có thể có những hành động gây hấn với nước láng giềng Belarus, bày tỏ sự không hài lòng với việc mở rộng CSTO. Tương tự, Nhật Bản có thể áp dụng các biện pháp an ninh quân sự ở vùng lân cận với lý do họ nhận thấy mối đe dọa từ việc mở rộng SCO. Nói cách khác, chừng nào các tổ chức an ninh do Nga và Trung Quốc thúc đẩy như SCO và CSTO còn tiếp tục mở rộng thì các tổ chức an ninh khu vực do Mỹ và phương Tây đề xướng như NATO, QUAD và AUKUS còn tiếp tục có những động thái “gây bất ổn và tạo thành mối đe dọa an ninh” với Nga và Trung Quốc; (2) Chính Trung Quốc đã và đang vi phạm các nội dung nêu ra trong GSI. Bản chất của nhiều đề xuất trong GSI xuất phát từ giả định rằng, các vấn đề châu Á nên do các nước châu Á quản lý, điều này tạo cho Trung Quốc một vị thế độc đoán vì quy mô và sức mạnh của nước này tại khu vực thuận lợi trong việc tìm cách đẩy Mỹ ra khỏi Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương; (3) Mỹ, các nước đồng minh của Mỹ trong khu vực và các nước phương Tây sẽ tìm mọi cách cản trở việc Trung Quốc “lấn sân” sang lĩnh vực an ninh thông qua GSI.

## 4. Các thách thức đặt ra đối với thế giới, khu vực và hàm ý cho Việt Nam

### 4.1. Những thách thức đối với thế giới, khu vực

Việc giải quyết các vấn đề an ninh quốc tế theo GSI sẽ còn phải mở rộng đến cả các thách thức phi truyền thống như đối phó tình hình dịch tễ, an ninh y tế công cộng, an ninh lương thực và các mối đe dọa từ các tổ chức phi nhà nước. Bên cạnh đó, các quy tắc quản trị xung quanh vấn đề: an ninh hàng hải, an ninh ở các vùng cực, an ninh không gian, và an ninh mạng cũng sẽ cần được cải thiện. Điều này cần có sự phối hợp của nhiều quốc gia, khu vực, thậm chí trên toàn cầu để có thể thống nhất đưa ra được một bộ quy tắc chung cho từng vấn đề. Trong quá trình các bên thảo luận, đàm phán để đi đến thống nhất đó, rất có thể, thế giới sẽ tiếp tục chứng kiến sự cạnh tranh vai trò chủ đạo giữa Mỹ và Trung Quốc. GSI kêu gọi các nước “phản đối chủ nghĩa đơn phương và kiềm chế chính trị khôì và đối đầu phe nhóm”, ủng hộ chủ nghĩa đa phương và hệ thống quốc tế lấy Liên Hợp Quốc làm trung tâm sẽ đứng đầu trong việc theo đuổi một cơ chế hợp tác an ninh quốc tế. Điều này

thực chất cần được hiểu là Trung Quốc đang kêu gọi tẩy chay những cơ chế hợp tác đa phương đang đe dọa đến lợi ích và an ninh của Trung Quốc theo mô hình nhóm nhỏ như Bộ tứ Mỹ, Nhật, Ấn và Úc (QUAD) hay các thỏa thuận hợp tác an ninh giữa Úc, Mỹ và Anh (AUKUS).

Những ý tưởng đề xuất trong GSI và bài phát biểu của Tập Cận Bình tại Diễn đàn Bắc Ngao đang manh nha việc đề xuất một kiến trúc an ninh khu vực mới cần được xây dựng để bảo vệ hòa bình và ổn định ở châu Á. Điều này theo sự giải thích từ phía Trung Quốc, sẽ thể hiện sự tôn trọng lẫn nhau, giải thích cho sự đa dạng của các quốc gia châu Á và phù hợp với lợi ích của tất cả các bên. Tuy nhiên, về thực chất, nó có thể coi là một giải pháp để ngăn chặn việc “mượn chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương để gây chia rẽ trong khu vực, gây ra “Chiến tranh Lạnh mới, phản đối việc thành lập các liên minh quân sự để thành lập một NATO phiên bản châu Á - Thái Bình Dương” (王毅, 2022).

Tiến sĩ Peter Hafele, Giám đốc Trung tâm nghiên cứu Wilfried Martens (think-tank thuộc EU) nhận định, việc triển khai GSI của Trung Quốc thời gian tới chắc chắn sẽ tác động lớn đến các nước trong khu vực (Peter Hafele, 2022). Những nước đã phải gánh chịu hậu quả từ BRI sẽ tìm cách chống lại mọi sự hội nhập sâu hơn vào khu vực do Trung Quốc thống trị và thay vào đó tìm kiếm một liên minh an ninh thay thế, chủ yếu được Mỹ và Australia hậu thuẫn. Ở Nam Á, đối thủ chiến lược lớn nhất của Trung Quốc là Ấn Độ một mặt sẽ tìm mọi cách ngăn chặn sự mở rộng ảnh hưởng của Trung Quốc thông qua GSI, mặt khác sẽ tham gia tích cực hơn vào các hình thức hợp tác an ninh khác (ví dụ như QUAD). Tại khu vực Trung Á, vai trò to lớn của Trung Quốc tại Tổ chức Hợp tác Thượng Hải (SCO) đã giúp biến SCO trở thành một định dạng an ninh đáng kể tại khu vực, có thể được tích hợp như một trụ cột chính của GSI.

Ngoài ra, mối lo ngại lớn nhất xuất phát từ việc, Trung Quốc sử dụng GSI như một phương thức biện minh cho việc liên kết hàng loạt những cơ cấu, tổ chức do Trung Quốc thành lập, đứng sau hoặc đóng vai trò chính tham gia vào quản lý các sự vụ toàn cầu dưới cái mũ “bảo vệ an ninh”. Đơn cử, trước đây, Trung Quốc đã thúc đẩy việc thành lập và đưa vào hoạt động hàng loạt cơ cấu tài chính dưới “cái ô” hỗ trợ triển khai BRI như Ngân hàng Cơ sở hạ tầng châu Á (ADB), Thỏa thuận Dự trữ Dự phòng (CRA) của Ngân hàng Phát triển Mới với tham vọng tranh thủ khoảng trống, từng bước tiến tới thay thế các tổ chức kinh tế toàn cầu do Mỹ và phương Tây dẫn dắt như Ngân hàng thế giới (WB), Tổ chức Thương mại thế giới (WTO). Với sự ra đời của GSI, không loại trừ khả năng, đến một thời điểm thích hợp, Trung Quốc có thể tuyên bố, để đảm bảo an ninh tài chính, an ninh tiền tệ trong bối cảnh mới thế giới, khu vực có thể hợp nhất các tổ chức, cơ cấu tài chính lớn trong khu vực vốn nằm trong tầm ảnh hưởng của Trung Quốc như ADB, CRA... từ đó nâng cao vai trò, tầm ảnh hưởng và khả năng thao túng của Trung Quốc, từng bước cạnh tranh ảnh hưởng của Mỹ đối với lĩnh vực tài chính, tiền tệ.

Bên cạnh đó, vấn đề Đài Loan cũng tiềm ẩn khả năng bùng phát thành một điểm nóng trong khu vực nếu Trung Quốc có ý định áp dụng GSI vào giải quyết vấn đề Đài Loan. Trong bối cảnh việc Nga áp dụng nguyên tắc “an ninh không thể chia cắt” để tiến hành hành động quân sự đặc biệt của Nga tại Ukraine vẫn gây nhiều tranh cãi, mối lo ngại về khả năng Trung Quốc áp dụng nguyên tắc trên khi tiến hành hành động quân sự với Đài Loan vẫn hiện hữu. Đặc biệt là khi phía Mỹ gần đây liên tục có những động thái mà Trung Quốc cho rằng “khiêu khích Trung Quốc, phát tín hiệu sai đối với các phần tử đòi “Đài Loan độc lập”, phá hoại ổn định, hòa bình của khu vực”.

#### 4.2. Những vấn đề và hàm ý đối với Việt Nam

*Thứ nhất*, việc thúc đẩy GIS có thể làm cạnh tranh chiến lược Mỹ - Trung tiếp tục gia tăng, lan rộng ra nhiều lĩnh vực (an ninh, quốc phòng) và khu vực (Biển Đông, biển Hoa Đông). Việt Nam sẽ là đối tượng dễ chịu sự tác động từ cuộc cạnh tranh leo thang giữa Mỹ và Trung Quốc.

*Thứ hai*, Trung Quốc có thể thông qua việc xây dựng và thực thi những luật chơi mới, các biện pháp linh hoạt trong khuôn khổ GSI nhằm củng cố và gia tăng quyền kiểm soát của mình tại khu vực Biển Đông, tạo thách thức an ninh và phát triển đối với khu vực và Việt Nam.

*Thứ ba*, việc thúc đẩy GSI có thể gia tăng khả năng Trung Quốc thông qua việc kí kết các thỏa thuận an ninh với các nước để phục vụ mục đích của Trung Quốc nhằm vào nước thứ ba. GSI lúc này trở thành cái cớ hợp lý để Trung Quốc gián tiếp gây ảnh hưởng đến nước khác. Ví dụ, Trung Quốc có thể ký kết hợp tác an ninh với Bangladesh, Pakistan để tác động đến Ấn Độ.

*Thứ tư*, Trung Quốc tuyên bố thúc đẩy việc giải quyết khác biệt và tranh chấp bằng biện pháp hòa bình, nhưng Trung Quốc không tuyên bố từ bỏ những tư duy hay quan niệm an ninh mà Trung Quốc đưa ra trong các giai đoạn trước. Do đó, việc thúc đẩy GSI có thể tạo ra nhiều không gian cho Trung Quốc sử dụng đa dạng và linh hoạt các biện pháp và công cụ (bao gồm cả biện pháp sử dụng vũ lực) để giải quyết vấn đề, đặc biệt là trong những vấn đề liên quan đến việc giải quyết tranh chấp chủ quyền lãnh thổ. Mới đây nhất, Trung Quốc công bố Sách trắng *Vấn đề Đài Loan và sự nghiệp thống nhất Trung Quốc thời đại mới* xác định, Trung Quốc không loại trừ biện pháp sử dụng vũ lực nhằm thống nhất Đài Loan. Bên cạnh đó, Trung Quốc đề xuất đồng thời thúc đẩy việc xây dựng, hoàn thiện các quy tắc và trật tự để quản trị an ninh hàng hải toàn cầu dưới nhiều hình thức và biện pháp khác nhau (Diêm Nham, 2022).

*Thứ năm*, GSI tạo thêm cơ hội để thúc đẩy hợp tác đảm bảo an ninh và ổn định trên toàn cầu; thúc đẩy các nguyên tắc giải quyết các khác biệt và tranh chấp giữa các nước thông qua đối thoại và tham vấn. Một mặt, đảm bảo an ninh và sự ổn định cũng là một trong những mối quan tâm chủ yếu của Việt Nam. Hiện nay, vai trò quan trọng của Trung Quốc trong các vấn đề an ninh khu vực, toàn cầu là không thể phủ nhận khi Trung Quốc có đầy đủ nguồn lực và công cụ để thúc đẩy các cơ chế hợp tác quốc tế, các cơ chế quản trị toàn cầu. Việc Trung Quốc duy trì và thúc đẩy cải cách, cải tổ các cơ chế đa phương như Liên Hợp Quốc, ở một mức độ nhất định, có đóng góp cho sự phát triển của các quốc gia đang phát triển, bao gồm Việt Nam. Việc thúc đẩy hợp tác an ninh trong khuôn khổ GIS; tuân thủ mục đích và nguyên tắc của Liên Hợp Quốc cũng tương đồng với lập trường của Việt Nam trong việc duy trì và đảm bảo an ninh. Mặt khác, GSI có thể tạo cơ hội cho Việt Nam tham gia vào những cơ chế hợp tác giải quyết tranh chấp và quản lý xung đột ở những vấn đề ít nhạy cảm như vấn đề biến đổi khí hậu, chống khủng bố...

## 5. Kết luận

Mặc dù cho đến nay, Chính phủ Trung Quốc vẫn chưa đưa ra được những nội dung cụ thể về nội hàm của GSI, nhưng bản thân việc đề xuất GSI trong thời điểm này đã và đang gây ra những tác động, ảnh hưởng không nhỏ đối với môi trường an ninh thế giới, khu vực và Việt Nam. GSI đang đặt ra cả những thách thức và cơ hội trong việc đảm bảo môi trường hòa bình, ổn định để phát triển kinh tế và xây dựng đất nước, đòi hỏi phải có những nghiên cứu chuyên sâu về sáng kiến này.

## Tài liệu tham khảo

1. David Arase (2022), “China’s Global Security Initiative Stoking Regional Tensions” (Sáng kiến An ninh toàn cầu của Trung Quốc gây căng thẳng trong khu vực), Tạp chí *Fulcrum* (Ấn phẩm của Viện Nghiên cứu Yusof Ishak-ISEAS), <https://fulcrum.sg/chinas-global-security-initiative-stoking-regional-tensions/>, truy cập ngày 30/07/2022.
2. Kevin Yao, Yew Lun Tian (2022), “China's Xi proposes “global security initiative”, without giving details” (Trung Quốc đề xuất Sáng kiến An ninh Toàn cầu, nhưng không đưa ra chi tiết), Reuters, <https://www.reuters.com/world/china/chinas-xi-says-unilateral-sanctions-will-not-work-2022-04-21/>, truy cập ngày 30/07/2022.



3. K J M Varma (2022), “Xi Jinping calls on BRICS countries to help to bring stability to world rocked by turbulence; Moots his GSI” (Tập Cận Bình kêu gọi các nước BRICS cùng nhau đem lại ổn định cho thế giới đầy biến động, nghị luận về GSI của ông ta), The Print/Ấn Độ, <https://theprint.in/world/xi-jinping-calls-on-brics-countries-to-help-to-bring-stability-to-world-rocked-by-turbulence-moots-his-gsi/963136/>, truy cập ngày 20/07/2022.
4. Le Yucheng (2022), “Le Yucheng Delivers a Keynote Speech at “Seeking Peace and Promoting Development: An Online Dialogue of Global Think Tanks of 20 Countries”” (Bài phát biểu của Thứ trưởng Ngoại giao Trung Quốc Lạc Ngọc Thành tại Hội thảo trực tuyến think-tank 20 nước với chủ đề “Tìm kiếm hòa bình và thúc đẩy phát triển”), [https://www.fmprc.gov.cn/mfa\\_eng/wjbxw/202205/t20220507\\_10683086.html](https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjbxw/202205/t20220507_10683086.html), truy cập ngày 02/07/2022.
5. Peter Hafele (2022), “What is China up to with its new “Global Security Initiative?”” (Trung Quốc định làm gì với Sáng kiến An ninh Toàn cầu?), <https://euobserver.com/opinion/155659>, EU observer, truy cập ngày 01/08/2022.
6. The Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, Aug. 1, 1975, 14 I.L.M. 1292 (Helsinki Declaration) (Đạo luật cuối cùng của Hội nghị về An ninh và Hợp tác tại châu Âu - Tuyên bố Helsinki), Thư viện Đại học Minnesota/Mỹ, <http://hrlibrary.umn.edu/osce/basics/finact75.htm>, truy cập ngày 01/08/2022.
7. Wang Yi (2022), “Acting on the Global Security Initiative to Safeguard World Peace and Tranquility” (Hành động của Sáng kiến An ninh Toàn cầu nhằm bảo vệ hòa bình và an ninh thế giới), Bộ Ngoại giao Trung Quốc, [https://www.fmprc.gov.cn/mfa\\_eng/topics\\_665678/kjgzbdffyq/202205/t20220505\\_10681820.html](https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/kjgzbdffyq/202205/t20220505_10681820.html), truy cập ngày 08/08/2022.
8. Mạng Chính phủ Trung Quốc (2022), 习近平在博鳌亚洲论坛2022年年会开幕式上的主旨演讲（全文）(Toàn văn bài phát biểu của Tập Cận Bình tại lễ khai mạc Hội nghị thường niên Diễn đàn Bắc Ngạc Châu Á 2022), [http://www.gov.cn/xinwen/2022-04/21/content\\_5686424.htm](http://www.gov.cn/xinwen/2022-04/21/content_5686424.htm), truy cập ngày 01/07/2022.
9. Tân Hoa xã (2022), 《台湾问题与新时代中国统一事业》白皮书 (Sách trắng “Vấn đề Đài Loan và sự nghiệp thống nhất Trung Quốc thời đại mới”) <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1740750047459222942&wfr=spider&for=pc>, truy cập ngày 10/08/2022.
10. 徐步, 陈文兵 (2022), 全球安全倡议为维护世界和平安宁指明方向 (Sáng kiến An ninh toàn cầu giúp chỉ ra phương hướng duy trì an ninh và hòa bình thế giới), Tạp chí *Thế giới đương đại*, [http://cn.chinadiplomacy.org.cn/2022-05/19/content\\_78226975.shtml](http://cn.chinadiplomacy.org.cn/2022-05/19/content_78226975.shtml), truy cập ngày 15/07/2022.
11. 王洋 (2022), 国台办：习近平总书记重要讲话为做好新时代对台工作指明方向 (Văn phòng Sự vụ Đài Loan, trực thuộc Quốc vụ viện: Bài phát biểu quan trọng của Tổng Bí thư Tập Cận Bình chỉ đạo phương hướng công tác Đài Loan trong thời đại mới), [http://www.gov.cn/xinwen/2021-10/13/content\\_5642271.htm](http://www.gov.cn/xinwen/2021-10/13/content_5642271.htm), truy cập ngày 08/08/2022.
12. 梅秀庭 (2022), 全球安全倡议：破解安全赤字的中国方案 (Sáng kiến An ninh Toàn cầu: Phương án Trung Quốc để phá giải sự thiếu hụt an ninh), *Thời báo Học tập*/Trường Đảng Trung ương Trung Quốc, ngày 20/06/2022 <http://theory.people.com.cn/n1/2022/0620/c40531-32450665.html>, truy cập ngày 07/08/2022.
13. 王毅 (2022), 落实全球安全倡议，守护世界和平安宁 (Triển khai Sáng kiến An ninh toàn cầu, bảo vệ an ninh, hòa bình của thế giới), [http://www.gov.cn/xinwen/2022-04/24/content\\_5686889.htm](http://www.gov.cn/xinwen/2022-04/24/content_5686889.htm), truy cập ngày 25/07/2022.
14. 阎岩 (2022), 海洋领域亟须落实全球安全倡议 (Cần nhanh chóng đưa Sáng kiến An ninh toàn cầu vào lĩnh vực hải dương), [https://www.sohu.com/a/552687500\\_162522](https://www.sohu.com/a/552687500_162522), truy cập ngày 30/07/2022.